

THL -TILAUSVALTUUDEN KÄYTTÖ

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastanut tutkimustoiminnan ja hankintaedellytysten luomisen (THL) tilausvaltuuden käyttöä talousarvion noudattamisen kannalta. THL -tilausvaltuus oli ensimmäistä kertaa käytössä vuonna 1997 ja se on kokonaismäärältään vuosina 1997-2001 yhteensä 2,7 mrd. mk.

Talousarvioperusteluiden mukaan tutkimustoiminnan ja hankintaedellytysten luomisen tilausvaltuuden perusteella saa tehdä sopimuksia (1) kotimaisen teollisuuden tuotekehittelyä, tuotannon ylläpitämistä ja monipuolistamista varten, (2) puolustusvoimien tutkimustoiminnan kehittämiseksi ja (3) tulevien hankintojen aloittamisen edellytysten luomista varten.

Talousarvioperusteluiden noudattamista tarkastettiin perehtymällä maavoimien osalta hankintoihin, joissa oli käytetty tai suunniteltu käytettäväksi vuosien 1999 ja 2000 THL -tilausvaltuusvaroja. Kyseisien vuosien hankinnoista tarkastettiin ne, joissa sopimus oli solmittu ulkomaisen toimittajan kanssa.

Tarkastettujen hankintojen joukosta löydettiin lukuisia tapauksia, joissa THL -tilausvaltuutta ei ollut käytetty talousarvioperusteluiden mukaisesti. Puolustusmateriaalihankintojen lisäksi tilausvaltuutta oli käytetty myös muihin kohteisiin, jotka eivät sovellu sen käyttöperusteluihin.

Tilausvaltuuden käytön perusteista ei ole laadittu selvästä ohjeistusta, mikä on osaltaan vaikeuttanut talousarvion käyttöperustelujen noudattamista. Puolustusvoimien olisikin laadittava käyttöönotettavista tilausvaltuuksista perustelumuistio, jossa selvitettäisiin, miten tilausvaltuutta tulisi käyttää ja minkälaiset hankinnat soveltuvat tilausvaltuudella tehtäviksi talousarviota noudatettaessa. Lisäksi tarkastuksessa havaittiin vaihtelevia käytäntöjä kerran hyväksytyyn hankinnan rahoituksen muutostilanteissa. Puolustusvoimien tulisi ohjeistaa, kenellä on oikeus muuttaa jo hyväksytyyn hankinnan rahoitusta.

Tarkastuksessa on havaittu puolustushallinnon vaikeudet löytää tilausvaltuuden määritelmien mukaisia hankkeita. Puolustushallinto on kuitenkin vastuussa tilausvaltuuksien valmistelemisesta ja siitä, että talousarviokäsittelyyn toimitetaan tilausvaltuusehdotus, joka kyetään toteuttamaan talousarviota noudattaen. Tilausvaltuuden kohdalla suunnittelu on ollut puutteellista. Tähän viittaa osittain myös tilausvaltuuden käyttösuunnitelman suuret muutostarpeet tilausvaltuuden myöntämisen jälkeen. Tarkastusvirasto pitää hyvänä, että Puolustusvoimat on lähtenyt kehittämään tilausvaltuuksien hankesuunnitteluprosessia.

Hankkeiden ja hankintojen kotimaisuusasteen määrittelyä ei ole tällä hetkellä ohjeistusta. Tästä johtuen Puolustusvoimat ei kykene luotettavasti tuottamaan tietoa kotimaisuusasteesta tilausvaltuuksien käyttösuunnitelmiin eikä raportoimaan jo tehtyjen hankintojen kotimaisuusastetta. Puolustusvoimien tulisi ryhtyä toimenpiteisiin, jotta kotimaisuusasteen määrittely saadaan täsmennettyä.